

	Ajuntament de SANTA MARGALIDA Illes Balears
Data	09 NOV. 2018
ENTRADA Núm: <u>7950</u>	SORTIDA Núm:

Beatriu Gamundí Molina amb DNI 41515761W, com a portaveu del Grup Municipal SUMA (PSIB-PSOE, Independents), presenta pel seu debat i aprovació -si escau- al ple de l'Ajuntament la següent:

MOCIÓ PER A LA REVOCACIÓ DEL TÍTOL DE FILL IL·LUSTRE A JOAN MARCH ORDINAS

Exposició de motius:

Dia 20 de novembre de 1956 Joan March Ordinas (a) Verga va ser anomenat fill il·lustre de Santa Margalida. Aquest fet va ser descobert fa pocs anys, ja que el seu nomenament no va tenir difusió pública.

Els motius adduïts a l'època per justificar el seu nomenament foren l'ajuda al "Movimiento Nacional" i la tasca de la *Fundació Joan March*. Motius que són igualment avalats per l'informe tècnic realitzat per aquest Ajuntament, amb data de dia 13 de desembre de 2016, com els que justifiquen la seva distinció.

Tot i els motius adduïts en l'acte de ple se sap -per fonts orals- que el rerefons que motivà aquest nomenament va ser un altre, tal i com s'ha publicat recentment en mitjans de comunicació (Vegeu: Janer Torrens, A. «L'exili interior de Joan March» a *AraBalears*, 3 de novembre de 2018) i on s'hi diu:

“El batle d'aleshores, Antonio Pujades Gomila, l'anà a veure amb una comitiva al seu palau de Cala Rajada, la torre Cega. Li volia donar la bona notícia [del seu nomenament] en persona. El document, que havia aprovat el consistori de manera “unànime i clamorosa”. [...] March, però, es negà a rebre el primer edil. Ni volgué fer cap inversió al seu poble com a mostra d'agraïment.”

La idea que manejava l'Ajuntament, idò, era aprofitar el nomenament per demanar-li un préstec per comprar i reformar un casal al poble per ser la nova casa de la Vila. March, ni va rebre al batle.

En tot cas, com es diu a l'acte de ple de 20 de novembre de 1956, a March se li reconeixen els mèrits de donar suport al *Movimiento Nacional* i de crear la Fundació Joan March.

Pel que fa al primer dels dos motius, aquest entraria en conflicte amb l'article 15.1 de la llei 52/2007 de 26 de desembre on es diu què:

“Las Administraciones públicas, en el ejercicio de sus competencias, tomarán las medidas oportunas para la retirada de escudos, insignias, placas y otros objetos o menciones conmemorativas de exaltación, personal o colectiva, de la sublevación militar, de la Guerra Civil y de la represión de la Dictadura. Entre estas medidas podrá incluirse la retirada de subvenciones o ayudas públicas”

I molt especialment, també, amb la llei 2/2018 de 13 d'abril de memòria i reconeixement democràtics de les Illes Balears, on en el seu article 26 diu:

«Les administracions públiques de les Illes Balears procediran, en el termini d'un any a partir de la publicació d'aquesta llei, a revisar i invalidar totes aquelles distincions, el nomenaments, els títols i els honors institucionals i altres formes de reconeixement de persones que participaren en el bàndol colpista o activament en la repressió durant la Guerra Civil i la Dictadura franquista, i en aquest termini es procedirà a realitzar les diligències oportunes que ho certifiquin»

Per tant, en virtut de dita llei i donat el cas que -a més de ser un reconegut mecenes del bàndol sublevat- el nomenament de Joan March es fonamenta en el seu suport en el «*Movimiento nacional*» i atès que estem dins el marge de temps que permet la llei, s'hauria de procedir a la revocació d'aquest títol.

Altrament, mantenir vigent el títol de fill il·lustre a Joan March no és convenient a part de per -com ja s'ha dit- vulnerar la legislació vigent, per mor de tota una extensa sèrie de motius.

Aquest motius s'agrupen, bàsicament, en tres fets principals. En primer lloc, el reconeixement va ser fet per una corporació municipal que no havia estat elegida

democràticament pels margalidans. En segon lloc, s'ha de tenir present la trajectòria vital de Joan March i finalment, s'ha de tenir en compte la seva relació amb Santa Margalida i la seva gent.

Així doncs, en referència al primer element, donar per bo el títol honorífic d'en Verga suposa avalar les decisions preses per una corporació municipal no democràtica i lligada amb la dictadura franquista.

Pel que fa a la seva trajectòria vital aquesta es pot veure -parcialment- en l'informe sobre els fills il·lustres del municipi elaborat per aquest Ajuntament amb data de dia 13 de desembre de 2016.

En aquest es fa un repàs biogràfic de Joan March on es va esmentant que *“Durant la dictadura de Primo de Rivera (1923-1930), mantengué bones relacions amb el règim”*. Igualment també consta que *“Al final de 1923, fou processat, acusat d’haver provocat l’empresonament i la ruïna de Josep i Francesc Garau [ambdós margalidans], en denunciar-los (1918) com a espies germanòfils davant les autoritats franceses”*. A més d'això, en el mateix informe es diu que *“El novembre del mateix any [1931], fou expulsat del congrés acusat de corrupció”* i que *“Dóna suport econòmic a l'aixecament militar de juliol de 1936 i al bàndol nacional, durant la guerra. Així, entre d'altres activitats, finançà el lloguer de l'avió “Dragon Rapide”, que permeté el trasllat de Franco des de Las Palmas a Tetuan per fer-se càrrec del Marroc, i la compra del material bèl·lic a Itàlia”*.

Per tant el mateix informe de l'Ajuntament deixa clar el paper fonamental de Joan March per a que es portés el cop d'estat i la posterior guerra que va ser la causa directa de la mort de més de 400.000 espanyols, entre els quals moriren com -a mínim- els margalidans Miquel Gayà Mateu, Josep Estelrich Estelrich, Cristòfol Estelrich Perelló, Sebastià Duran Tous, Nicolau Morey Ferrer, Joan Vázquez Salas, Joan Ferrer Estelrich, Joan Ribas Valentí, Arnau Amengual Avellà, Climent de Prada Castelló, Francesc Dalmau Cantallops i Cristòfol Sales.

Per si no fos abastament el resum biogràfic que fa l'informe municipal, també es pot recórrer a l'extensa bibliografia que hi ha sobre Joan March on, en tota ella, es certifiquen aquest fets i molts d'altres, com puguin ser la seva col·laboració l'Alemanya

Nazi com podem veure a Ferrer, P. (2004), *Joan March: la cara oculta del poder*, Ed. Els Ullals.

Amb tot aquest cúmul de fets és bo de fer témer-se'n que es vulnera el Reglament d'Honors i Distincions d'aquest Ajuntament, aprovat de manera inicial al ple de dia 8 de març de 2017. Concretament, és en el seu article 6.d. on es fa esment que per poder ser fill il·lustre de Santa Margalida la persona proposada no pot "*comptar amb cap acte que pugui fer desmerèixer a la persona proposada en el concepte públic*". Article que si s'apliqués en el cas de Joan March ja faria impossible que pogués ser anomenat.

Finalment, a part de tot l'esmentat respecte a la seva trajectòria històrica i el seu paper en el cop d'estat i la Guerra Civil, també s'ha de fer esment a que Joan March fou una persona que va anar perdent l'estima de la gent de Santa Margalida, fins acabar enfrontat amb una gran majoria de margalidans

Bé és cert que Joan March, en els primers anys de la seva vida, va residir i tenir una relació normal amb els veïns del poble. Ara bé, també és ben sabut que les seves relacions amb el poble varen canviar radicalment després de la mort d'en Rafel Garau.

Rafel Garau, era fill d'un soci de Joan March, en Josep Garau, també margalidà a qui en Verga també intentarà arruïnar i empresonar.

Pel que fa a l'assassinat d'en Rafel Garau, aquest es va produir a València a 1916 i -tot i que va ser ell qui va notificar la mort al seu pare i va pagar el trasllat del cadàver- de tot d'una el poble el va acusar a ell d'haver-lo assassinat, tal i com es pot veure en les declaracions que fa Josep Fluxà -sobre la mort d'en Garau- en el documental *Joan March, els negocis de la guerra* on diu «*I quan passava en March amb so cotxo, ja li anaven a nes costat i ja li deien: asesino, asesino. Sa gent no s'aturava i fins que el varen haver enterrat sempre tothom cridava contra en March sobre es cas d'això: asesino*»

Cert és que no es va condemnar a Joan March per l'assassinat, bàsicament perquè el jutge i el fiscal foren substituïts a mitjan judici. Però sí que està provat que Joan March va cercar la ruïna d'altres margalidans, com eren els Garau, acusant-los de germanòfils als tribunals francesos durant la Primera Guerra Mundial o intentant que el germà de Rafel Garau, en Francesc participés d'un complot per matar a Manuel Azaña com es pot

veure a Perelló, E (2017), *El contraban a Mallorca 1893-1934. Els Garau, adversaris de Joan March Verga*, Ed. Lleonard Muntaner

A més de tot això, les fonts orals també li atribueixen a Joan March frases ofensives cap a la gent de Santa Margalida del tipus “*tot quan vull és veure a la gent de la Vila vestida de saqueta*”.

D'altra banda, si volem tenir un testimoni directe de les males relacions entre la gent de Santa Margalida i en Joan March, ho podem fer a través de testimonis directes d'aquella època mitjançant diferents comentaris apareguts sobre en Verga, escrits per corresponents margalidans, a la revista *Foch y Fum*. D'entre aquests comentaris, a tall d'exemple, podríem destacar els següents:

Uns cuants des poble, “Coses des moment” (Santa Margalida), *Foch y Fum*, 31 d'agost de 1934,

- “*Juan que heyá p'es poble?*”
- *¿O no estás enterat? Visitas homo, visitas.*
- *¿Y qui és es visitant?*
- *Don Juan March (a) Verga qui venguentlí de paso s'ha aturat y dich de paso, ja que si no es axí, o cuant l'han de votá, no sa vol recordá que sia paisá nostro y mes si es cuestión de amollá pessetes, per ajudá a algùn necessitat o be per s'ajuda económica d'es poble en general.*
- *Y en tants de millóns com diu que té, ¿may ha donat res?*
- *Aximateix, cuant l'han de votá, sol regalá alguns barrals de licors, a fi de que es pbleo s'engati y no pugui mirá en serenidat es seu programa polític, que n'es meu entendre, es sa continuació de viure noltros pobres a n'es caprixos d'es richs y axí no porem moure peu ni cama sense sa seua orde. [...]*
- *[...] y lo bó es que no sa recorda -y si se recorda no heu va fé coneixedó- de molts de pobres necessitats d'es poble, sapiguent que sempre que heyá eleccions poch son es qui li han negat es vot.*
- *Siguent aixi es fácil que en torná votá no sia igual.*
- *No, lo que es fácil, que si ve espeses vegades y fa llimosna a n'es qui la sol fé, l'arruxarem. [...]*”

Sidi Frapé, “De Santa Margalida”, *Foch y Fum*, 16 d’abril de 1935,

“[...] Ala, per envant a parlá d’en Verga ¡Y no vos penseu que no siga una bona tasca! [...] No, no puch parlá malament, encara que sa doni es cas de que a n’aquest poble tret de mitje dotcena d’homos ningú el pot veure y ell heu sap.”

Tota la informació aportada és una mostra clara que mantenir el títol honorífic a en Joan March suposa un menyspreu a la memòria històrica del poble de Santa Margalida, al mateix temps que seria trair la memòria de molts margalidans –que avui ja no hi són– que sempre tengueren ben clar que en Joan March no era un personatge a honorar.

Així doncs, recapitulant, queda palès que en Joan March és un personatge que no compte, ni comptà en el moment de ser declarat fill il·lustre, amb el reconeixement, ni l’estimació del poble. Que el seu paper fou fonamental i imprescindible per a portar a terme un cop d’estat que comportà un Guerra Civil de tres anys i una dictadura de 40 anys que suposaren la mort de més de 400.000 persones.

D’altra banda, pel que fa a l’altra mèrit adduït -la Fundació March- no podem deixar de tenir en compte que aquesta va ser creada per la insistència d’un altre margalidà -també fill il·lustre- en Joan Mascaró i Fornés per a que en Verga destinés part de la seva fortuna a aquest fi, com podem veure en cartes que aquest li va enviar vers 1951 .

Tot i així, si haguéssim de tenir en compte les actuacions de la Fundació March a Santa Margalida aquestes han estat més bé poques i algunes ho foren en un marc més general, com és la restauració de diferents peces gòtiques (vegeu: Rosselló Bordoy, G. “Una aportación museogràfica. La exposición ‘Pintura gòtica mallorquina’”, *Bolletí de la Societat Arqueològica Lul·liana*, Palma, 1981, tom 38, pàgines 455-474).).

Seguidament, a part de tot el que s’ha dit fins ara, també s’ha de tenir en compte que en Joan March no sols compte amb un nomenament que el distingeix com a fill il·lustre, sinó que des de setembre també compte amb un retrat a la sala de plens, retrat que fou presentat en un acte públic i oficial per aquest Ajuntament.

Aquest fet -tenint present el motiu del seu nomenament i la seva relació amb el cop d’estat- podrien ser motiu de sanció en base a la mencionada llei 2/2018 on el seu article 23 sobre actes contraris a la Memòria Democràtica en el seu punt 3 diu que serà considerat com a tal:

“Promoure distincions o reconeixements de persones, entitats o organitzacions que van sustentar el règim dictatorial”

A més, tampoc podem obviar que en el títol VI de la mateixa llei -sobre el seu règim sancionador- es menciona en el seu article 35 que:

“Seran responsables, com a autors, les persones físiques o jurídiques que dolosament o imprudent realitzin accions o omissions contràries a aquesta llei.

En el seu cas, seran responsables solidaris de les infraccions previstes en aquesta llei aquelles persones que haguessin ordenat o cooperat necessàriament en la realització de tals accions o omissions.”

Per tant, seguir incomplint aquesta llei -pel que fa el manteniment de la distinció a Joan March- i a més contravenint-la realitzant un acte públic per a presentar un quadre seu, podrien implicar que aquesta corporació municipal fos sancionada econòmicament. Però no sols l'Ajuntament, sinó també aquelles persones que promocionaren i feren possible aquest homenatge.

És per tot això, fent recapitulació de tot el que s'ha dit i per tots els motius adduïts, que proposam al Ple l'adopció dels següents **ACORDS**:

PRIMER: L'Ajuntament revoca el reconeixement i nomenament fets a Joan March Ordinas com a fill il·lustre de Santa Margalida i procedirà a la retirada del seu retrat de la galeria de fills il·lustres d'aquest municipi.

Santa Margalida, a 9 de novembre de 2018